

Cal Castanyer

Avià

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Paratge de Cal Castanyer 08610 AVIÀ. Zona Molí del Castell.
Emplaçament A la zona del Molí del Castell i al peu de la Serra de Noet pel costat de ponent.

Coordenades:

Latitud: 42.08516
Longitud: 1.83932
UTM Est (X): 404003
UTM Nord (Y): 4659883

Classificació

Número de fitxa 08011 - 97
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Modern Contemporani Neoclàssic
Segle XVIII-XIX
Any 1742
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: Desapareguda
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Número inventari 2978/ Any 1983
Generalitat i altres inventaris
Accés Restringit
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 005A00045
Autoria de la fitxa María del Agua Cortés Elía
Data de registre de la fitxa: dj., 10/01/2002 - 01:00

Descripció

Es tractava d'una gran masia formada per la casa principal i una sèrie de coberts al voltant, així com altres elements solts entre els que destaca la capella dedicada a la Mare de Déu del Remei, una bassa i una font amb pica. La casa de Cal Castanyer actualment no existeix ja que va ser ensorrada a finals de l'any 2004 en iniciar les reformes de la casa i degut a que l'estructura estava malmesa. Actualment només resten els coberts de l'entorn de l'antiga casa i l'ermita. Es manté a l'inventari per haver estat una de les masies significatives del poble. Desconeixem la data de la primera construcció, però si es podia observar clarament que es van fer afegits posteriors, principalment al segle XVIII. La casa era de planta rectangular, amb teulada a dues vessants i carener perpendicular a la façana i adaptada al desnivell del terreny. Tenia dues portes d'entrada, una a cada façana, que donaven accés a la planta baixa i al primer pis, respectivament. Al mur de ponent es distingien clarament els cossos que es van afegir al cos inicial de la casa fins a un total de tres. El primer cos, situat al centre de la construcció, era fet amb carreus ben tallats i grossos a les cantoneres, pedra de diferents tamanys alternada amb carreus a la planta baixa i al pis, i a les golfes la pedra utilitzada era petita i principalment còdols. Els dos cossos afegits a cada costat van ser construïts amb còdols grossos. El de la dreta amb tàpia encofrada entre llates de fusta verticals al primer pis i a les golfes, mentre que a la planta baixa destacava un arc carpanel tapiat posteriorment i que formaria inicialment un porxo amb altres dos arcs, també tapiats, que es trobaven a la façana principal oberta a migdia. Aquesta façana estava recolza en un contrafort i tenia dues galeries formades per dos arcs de mig punt d'obra al pis i a les golfes que serien oberts en una època posterior; els dos arcs del pis conservaven pintures a l'intradós representant sis sols blaus sobre un fons vermell. A aquesta mateixa època corresponia una tercera ampliació que s'afegí a la façana de darrera augmentant la superfície total de la casa, realitzada també amb còdols i cantoneres ben escairades. La porta que es va obrir en aquest cos tania gravada la inscripció "El mas Vell 1829". Totes les finestres van ser reformades tardanament ja que eren d'obra vista. A l'interior s'apreciaven aquestes ampliacions i la distribució de la casa en tres crugies amb la sala situada a la crugia central i amb un pilar quadrat exent al centre. La comunicació entre el cos central i els afegits de darrera es feia a través d'un arc carpanel que va permetre ampliar la longitud de la sala. Les habitacions eren situades als dos costats de la sala, destacant la habitació principal al costat est, amb alcova marcada per un arc engolat decorat amb motlures i petxina al centre, enguixats als angles de les parets i decorada amb pintures noucentistes amb motius vegetals i geomètrics de gran bellesa. La sala i la resta d'habitacions estaven decorades amb aquest tipus de pintures que també trobem a les cases Ballús i Vilamarí. Al costat de la casa pel cantó nord-est hi ha una petita capella a la que es podia accedir a través d'un passadís elevat des del primer pis de la casa, al costat de la qual i ha la bassa amb murs de pedra. Als jardins destaca una font situada dins d'una fornícula coberta amb mitja cúpula decorada amb pintura en forma d'ones i nervis del mateix estil que les de l'interior de la casa, i amb una pica circular de ceràmica que darrerament s'ha restaurat. Darrera de la casa hi havia una masoveria que tania gravada la data 1888 a la llinda de fusta de la porta i que actualment s'ha reformat convertint-la en apartaments.

Observacions:

La casa de Cal Castanyer actualment no existeix ja que va ser ensorrada a finals de l'any 2004 en iniciar les reformes de la casa i degut a que l'estructura estava malmesa. Actualment només resten els coberts de l'entorn de l'antiga casa i l'ermita. Es manté a l'inventari per haver estat una de les masies significatives del poble.

Història

Tot i la desaparició total de la casa, mantenim l'apartat de recopilació històrica. La manca de documentació a la mateixa casa no ens permet saber la data exacta de construcció, però podem prendre la data de 1515, que s'esmenta a l'escriptura de propietat, com la que correspondria a la primera construcció que es troba actualment al centre de la casa i oculta pels posteriors afegits. A un moment immediatament posterior correspondria el cos davanter que formava un porxo amb arcs. El document més antic que hem trobat és un llevador de cens de 1742 per al tinent del Corregidor (documentació del mas Vilamarí) en que cal Castanyer pagava 9 sous, situant-se entre les cinc que més pagaven. Al Capbreu de Santa Maria de Ripoll de 1758 (ACA) el mas Castanyer era de Manuel Canal i Corominas de la parròquia de Sant Martí d'Avià depenent del monestir de Ripoll, i al Cadastre de 1767 era propietat de Juan Canal i Castañé. En aquesta època, a finals del segle XVIII, es farien més ampliacions a la casa: s'afegeix un cos a darrera, es fa més gran la sala, es decoren les llindes i muntants de les portes que comuniquen la sala amb les habitacions i s'augmenta l'alçada total en un pis. Les reformes més importants es farien durant la primera meitat del segle XIX, moment en que els propietaris tenen cinc masoveries i la casa és una de les més fortes de la zona. En aquesta època es fa una nova ampliació per darrera (hi ha la data 1829 a la porta), s'obre el doble cos d'arcades de mig punt que formen una eixida al pis i una altra a les golfes, es fan habitacions a una part de les golfes i es decora l'habitació de l'hereu amb un arc trilobulat que separa l'alcova. A l'Amillament de 1862 cal Castanyer era de José Canal i Gamisans junt amb les cases l'Horta, la Noguera, cal masover del Castanyer i el Pou. En aquesta època es farien els elements decoratius: una font al jardí coberta amb mitja volta i decorada amb pintures noucentistes fetes a la calç, la decoració de l'interior del pis de la casa amb pintures decoratives i la construcció de l'ermita de la Mare de Déu del Remei. L'any 1886 la casa era de Ramona Canal i Grau, filla de l'anterior i pubilla que va vendre la propietat sencera amb 4 masovers a José Puiggrós. Al 1896 consta com a propietat de D^o Cristina Florejachs Roca amb: fusteria, paiseta, casa del colono, Horta, Noguera, Granges i altres cases fins a sumar deu masoveries. Al 1930 era de José Barniol Molas i tenia annexes les masoveries: la Noguera, l'Horta, la Serra i la Granja. Els hereus de Josep Barniol van vendre la casa als actuals propietaris l'any 1999. Els nombrosos canvis de propietari des de finals del segle XIX, quan la casa deixa de ser dels Canal en vendre la propietat la pubilla, van donar com a resultat un deteriorament progressiu de la casa amb un abandonament que ha fet malbé molts d'aquests elements. Probablement aquesta davallada s'iniciés durant la tercera Guerra Carlina amb els saquejos que va patir la casa, així com d'altres properes (Molí del Castell, Sant Bartomeu i Noet), l'any 1873 pel grup de "Voluntaris de la República" capitanejats per Joan Martí, "El Xic de les Barraquetes", buscant carlins que s'amagaven a les cases de pagès dels entorns de Berga (GOL, 1987). Cal Castanyer, junt amb les altres cases citades, recolzaren la causa carlista i, encara que desconeixem la implicació real d'aquestes, la tradició oral de la gent d'Avià recorda que durant el darrer setge als carlins s'hi va instal·lar un hospital de campanya a la casa. Possiblement aquests fets van provocar la venda de la casa l'any 1886 feta per Ramona Canal i Grau. Temps després, acabada la Guerra Civil de 1936 la casa i les masoveries colindants van ser habitades per nou famílies.

Bibliografia

ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó), notarians, Berga/Vària, vol. 149.

GOL I ROCA, Antoni (1987). L'última conjuració (Berga, 1873). Document mecanoscrit dipositat a la Biblioteca de Berga.

Cadastre d'Avià de 1767. Amillaments d'Avià de 1862 i 1879. (Arxiu Municipal d'Avià).

